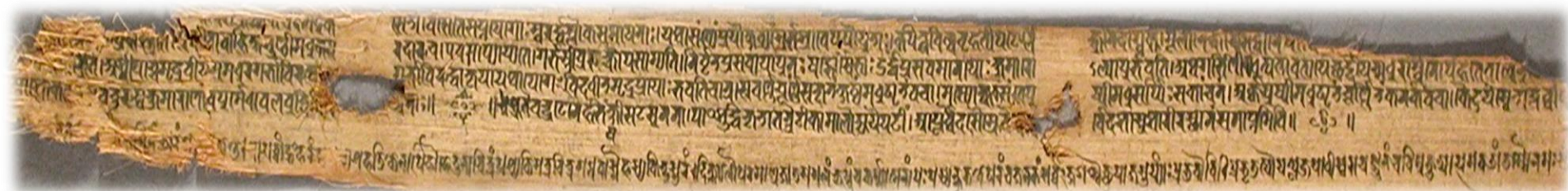

༡། །ལེགས་ཤོས་བཟུ་བའི་ཞིབ་འཇུག་ལ་བརྟེན་ནས་ཚེ་ཡི་རིག་
 བྱེད་དང་བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་ཁྱད་འབྲེལ་སྐྱེད་བཤུགས་

བོད་རང་སྐྱོད་སྐྱོད་ས་སྐྱོན་ཚེ་ས་ཁང་དཔྱད་བཅོས་སྡེ་ཁག་རིག་འཛིན།

ཨོཾ་ཨ་ཤ། རྒྱ་འབྲས་ནད་གདུང་སེལ་བར་འབྲན་གྱི་དོ་མེད་རྣམ་པ་རྗེ། །
སམ་བོད་ལོ་ཚཱེའི་གསལ་བྱེད་འཛིག་རྟེན་མིག་གཅིག་རྗེས་འབྲངས་ཚོགས། །
བྱུགས་རྗེའི་གདམས་པས་སྐྱོངས་སྲུན་གདུང་བ་ཅིག་ཅར་སེལ་མཛད་པ། །
དངོས་བརྒྱུད་སྤྱི་མའི་ཚོགས་རྣམས་མཚོད་དོ་དྲིན་གྱི་ཁུར་དུ་སྟེ། །

ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་དང་བོད་གྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་ངོས་འཛིན།

• ཟུར་མཁར་སློ་སློས་རྒྱལ་པོས།

རང་ཅག་རྣམས་གྱིས་ཉམས་ལེན་པའི།
གསོ་བ་རིག་པའི་ཚིག་དོན་འདི།
ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཅེས་བྱ་དང་།
གཅིག་གམ་མི་གཅིག་གང་དུ་སྐྱེ།
གཅིག་ན་རིག་བྱེད་རྒྱན་ཡིན་པར།
གཞུང་ལུགས་ཆེན་པོ་འགའ་ནས་བཤད།
མི་གཅིག་ཅེས་ན་སློ་སློས་གྱི།
གཏམ་རྒྱུད་གང་གི་སློ་སློས་འཆད།

ཅེས་དོ་རིང་མཛོམས་བྱེད་གྱི་དྲིས་ལན་ལས་སོ། །

བྱུང་མཁའ་སྒོ་སྒོས་རྒྱལ་པོ་མཚོག་ནས།

བྱེ་བྲག་ཉོགས་བྱེད་དང་དུས་གྱི་འཁོར་ལོ་ལས།

སྒྲན་ངག་མཚོད་སྒྲིན་སྒྲིད་སྒྲུང་དང་། །

དེས་བརྗོད་རིག་བྱེད་བཞི་ཞེས་བྱ། །ཞེས་གསུངས་པས། སྒྲིད་སྒྲུང་

གཅིག་པོ་**ཚོའི་རིག་བྱེད་**ཡིན་གྱི་གཞན་གསུམ་ནི་ཚོའི་རིག་བྱེད་མིན།

ཀམ་ལེགས་བཤད་འཚོལ་གྱི་ཞལ་གྱི་བུམ་བཟང་ལས།

- ཚེའི་རིག་བྱེད་གསོ་བ་རིག་པ་གཉིས་མི་གཅིག་པ་ནི་གོང་དུ་བཤད་
པས་ཤེས་ལ། རྩི་སློལ་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་རྣམས་ནི་དངོས་བསྟན་བཞིན་
བཤད་དགོས་ཀྱང་རྒྱ་མཚོ་བསྐྱབས་པ་སོགས་དོན་ལ་གནས་པ་ནི་
མི་འདོད་དོ། །

ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད།

གསོ་བ་རིག་བ།

- གནའ་བོའི་རྒྱ་གར།
- འཕགས་པའི་མི་རིགས།
- ལེགས་སྐྱེད།
- བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་གསུམ།
- རིག་བྱེད་དུས་རབས།
- དང་སྟོང་།
- ལྷ་ཡུལ་ད།

- མཚོ་བོད་མཐོ་སྐང་།
- བོད་མི་རིགས།
- བོད་ཡིག།
- དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞི།
- བཅོམ་བོའི་དུས་རབས།
- གཡུ་ཐོག་བ།
- ཅི་གི་ལྷ་མི་བྱེད།

བཛོད་བྱ་གཙོ་བོ།

- ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་གཞུང་ལུགས། བསྟན་བཅོས་ཚེན་པོ་གསུམ།
- ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ། ལུ་བྱ་ཏ་སློ་ཏཱ།
- ལེགས་སྦྱུང་། སློ་ཏཱ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱེད་པའི་ཞིབ་འཇུག་གནས་བབས་ཅི་འདྲ་ཡིན།

- **སྤྱིའི་སྐུལ་ཁབ།** ༤ ལ་རབ། → ༡༥ ཡོ་རོབ། ༧-༡༠ ཀམ་པོ་ལྷ།
༡༤༣༥ མདོ་གནས་དབྱིན་འབྲུང། ༡༤༤༤ ལ་ཉིན།
༡༤༤༦ འཇར་མན། ༡༧༤༥.༡༧༧༡ ཉི་ཉོང་།
༡༤༤༣ མདོ་གནས་ཆ་ཤས། ༡༤༧༦ མདོ་གནས། ༡༧༠༧-༡༧༡༦. ༡༧༧༧
༢༠༡༠ བལ་པོའི་ལག་བྲིས་མ། འབྲེལ་ཡོད་དཔྱད་རྩོམ་མང་།

- **སྐུལ་ནང་།** རྗེའོ་གཡུས་ཏུན། ༡༧༧༤.༢༠༠༠.༢༠༠༡.༢༠༠༢
གན་མིང་སོགས་ཀྱིས་དཔྱད་གཞི་མཛོད།

ཉེ་རབས་མཁས་པས་ཞིབ་འཇུག་མཛོད་ཚུལ།

- རིན་ཆེན་དོན་གྲུབ། ༢༠༠༢ ཤ་ལི་ཏོ་ཏུ་འཇུག་ཐང་ལ་འབར་གྱི་གཞུང་།
- བྱ་མདོ་སྐྱ་བུ་མས་རྒྱལ། ༢༠༠༧ ཐང་ལ་འབར་གྱི་གཞུང་ཆེན།
- རིན་ཆེན་རྒྱལ། ༢༠༡༡ སོ་སོ་རོ་ཏུ་འཇུག།
- ཙོ་ར་ཀའི་བསྐྱུ་བ་བོད་འབྱུང་མ། ༢༠༠༢ ལེགས་ཕྱོས་བསྐྱུ་བ།
ལེགས་ཕྱོས་གྱི་བསྐྱུ་བ།

ད་བར་བོད་ཡིག་གི་ལམ་ནས་དབྱུང་བ་གཏོང་བའི་བྱས་པ་དང་། གཞུང་དོན་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱུར་བ་མེད།

ནང་དོན་ཆེ་བ་གཉིས།

- རབ་བྱེད་དང་པོ། ལེགས་ཕྱོས་བསྐྱབ་བའི་སྤྱི་དོན་དང་དེ་འབྲེལ་

དཔུང་གྲུང་།

- རབ་བྱེད་གཉིས་པ། ལེགས་ཕྱོས་བསྐྱབ་བའི་ནང་དོན་ཆ་ཤས་

པོད་འཇུག་དང་དེ་འབྲེལ་དཔུང་གྲུང་།

རབ་བྱེད་དང་པོ།

- ས་བཙུན་དང་པོ། ཆོ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་གཞུང་ལུགས་གྲགས་ཆེ་བ་རྣམས་མདོར་བསྟུས་སུ་བྲིས་བ།
- ས་བཙུན་གཉིས་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་ལེགས་སྦྱར་མའི་མ་དཔེའི་རྣོར་བྲིས་བ།
- ས་བཙུན་གསུམ་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་གི་གྲུབ་རྒྱུ་ལ་དབྱུང་བ།

གོང་གི་ས་བཙུན་གསུམ་པོ་ནི་གཙོ་ཆེར་ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་འབྲེལ་ཡོད་ནང་དོན་གྱི་ངོ་སྤྲོད་ཡིན།
གཙོ་ཆེར་ཞེས་པས་དབྱུང་བ་བྱས་པའང་རྒྱུ་ཡིད།

- ས་བཙུན་བཞི་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་ཕྱན་མེན་གྱི་གཞུང་དོན་འགར་དབྱུང་བ།
- ས་བཙུན་ལྔ་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་དང་གསོ་དབྱུང་གཞུང་ཆེན་གཞན་གྱི་དབྱུང་བསྟུར།
ས་བཙུན་སྟེ་མ་འདི་གཉིས་ནི་ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་དོན་དངོས་གྱི་དབྱུང་བ་ཡིན།

ས་བཅད་དང་པོ། ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་གྲགས་ཆེ་བ་རྣམས་མདོར་བསྡུས་སུ་སློང་བ།

ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་བརྟན་བཟོས་དུག །

- ཚ་ར་ཀའི་བསྡུ་བ། ཁོང་ནད།
 - ལེགས་ཐོས་བསྡུ་བ། དབྱུང་བཟོས།
 - ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣོང་པོ་བསྡུས་བ། གོང་གཉིས་བསྡུས།
 - ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་བསྡུས་བ། སྣོང་བསྡུས་དང་འདྲ།
 - ལྷ་རྩ་མ་ཡི་ནད་བརྟག་བ། འཕེལ་འགྲིབ་ནད།
 - ས་རྒྱ་རྩ་རའི་བསྡུ་བ། ཚ་བརྟག་ཐབས།
- བརྟན་བཟོས་ཆེན་པོ་གསུམ།
- སྣོང་ཐབས་ཀྱི་བརྟན་བཟོས་གསུམ།

ཙ་ར་ཀའི་བསྐྱུ་བ།

• ཚུམ་པ་པོ།

མེ་བཞིན་འཇུག

སྤྱི་ལོའི་གོང་། ༡༥༠༠-༡༠༠

ཙ་ར་ཀ།

སྤྱི་ལོའི་གོང་། ཏུས་རབས་༢

བརྟན་སྟོབས།

ཏུས་རབས་༤

• གཞུང་གི་ནང་དོན།

ཁོང་ནང་གཙོ་བོ།

གནས་བརྒྱད།

ལེའུ་༡༢༠

མདོ་ཡི་གནས།

ལེའུ་༣༠

ནང་གཞིའི་གནས།

ལེའུ་༥

རྣམ་པར་ཤེས་བྱེད་གྱི་གནས།

ལེའུ་༥

ལུས་གྱི་གནས།

ལེའུ་༥

དབང་པོའི་གནས།

ལེའུ་༡༢

གསོ་བའི་གནས།

ལེའུ་༣༠

ཚོ་གའི་གནས།

ལེའུ་༡༢

སྤྱི་ལོའི་གནས།

ལེའུ་༡༢¹⁴

ས་བཅད་དང་པོ། ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་གྲགས་ཚེ་བ་རྣམས་མདོར་བསྐྱུས་སུ་སྒྲིང་བ།

བྲང་སྒོང་འཁོར་ལ་ཚ་ར་ཀ་སྟེ་བརྒྱད་ཅེས་བར་དོས་འཛིན་བྱེད་ཚུལ།

- བྲང་སྒོང་བརྒྱད་ཀྱིས་བྱས་པའི་བསྟན་བཅོས་མི་འདྲ་བ་བརྒྱད།
- ཟུར་མཁར་སྟོ་སྟོས་རྒྱལ་པོ། ༡༧༥༠༩-༡༧༥༧༩།
- ཚ་ར་ཀའི་བསྐྱུ་བའི་གནས་བརྒྱད། **स्थानम्** **སྐྱུ་ནི།** **སྟེ།** **གནས།** དུལ།

ས་བཅད་དང་པོ། ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་གྲགས་ཚེ་བ་རྣམས་མདོར་བསྐྱས་སུ་སྒྲིང་བ།

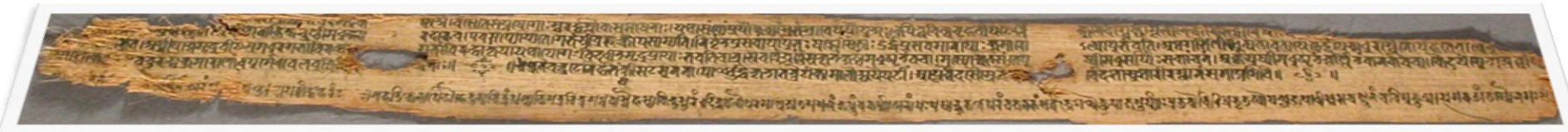
ཡན་ལག་བསྐྱད་པའི་སྒྲིང་པོ་བསྐྱས་པ།

- ཚུམ་པ་པོ། ས་གོལ། རུས་རབས་༦-༧

- གཞུང་གི་བཟོད་བྱ། གནས་རྒྱལ། ལེའུ་༡༢༠

ས་བཙན་གཉིས་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་ལེགས་སྦྱར་མའི་མ་དབེའི་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བ།

- ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་ལེགས་སྦྱར་གྱི་ལག་བྲིས་མ་ལྟ་ཤོས།
- བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཚོ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་ལག་བྲིས་ལྟ་ཤོས།

བར་རིས་འདི་བེ་ཅིང་བོད་སྐད་ཁང་གི་སྐད་བ་ལཱིུ་དབྱིང་དུ་ལགས་ནས་མཐོ་འདོན་གནང་།

- འབྲེའོག ༡་ལའི་ལོ་མ།
- དེ་ཚང་། 53.5*4.4cm ཁྱོད་ཤོག་གླེ་༡༥༡ རང་གཞིའི་གནས་གྱི་ཆ་ཤས་སྦྱང་ཚང་བར་གནས།
- རིན་ཐང་། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཚན་སྐོབ་རིག་གནས་ཅུ་འཇུགས། ༢༠༡༣ལོའི་འཇམ་སྒྲིབ་དམ་ཐོ།
- ཉར་ཚགས་བྱ་ཡུལ། བལ་ཡུལ་གོ་སར་དབེ་མཛོད་ཁང་།

གནས་ཚུལ་འདི་རྒྱམས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཚན་སྐོབ་རིག་གནས་ཅུ་འཇུགས་ (联合国科教文组织UNESCO) གྱི་དུ་ཚོགས་ལས་བྱུངས།

ས་བཅད་གཉིས་པ། ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་ལེགས་སྦྱར་མའི་མ་དཔེའི་སྐོར་གླེང་བ།

- ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ་ལེགས་སྦྱར་ལག་བྲིས་མ་ཐལ་ཆེར་དུས་རབས་ ༡༢-༡༩བར་དུ་བྱུང་།
- བལ་ཡུལ་དང་འཇར་མན་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་ཏ་ལའི་ལོ་མའི་གནའ་དཔེའི་གྲངས་མངོན།(NGMCP)

༡ ཨང་རྟགས། Reel No. A 1267-11

དཔེ་ཚད། 33.5*3.9cm བྱིན་ཤོག་གླེ་༡༥ནལོད།

འདི་ནི་ལས་འཆར་དེའི་བྲ་ཚིགས་ལས་བཅུས།

༢ Chambers 577

༣ Chambers 755

༤ Chambers 779

༥ Chambers 853

༦ Ms.or.fol. 196

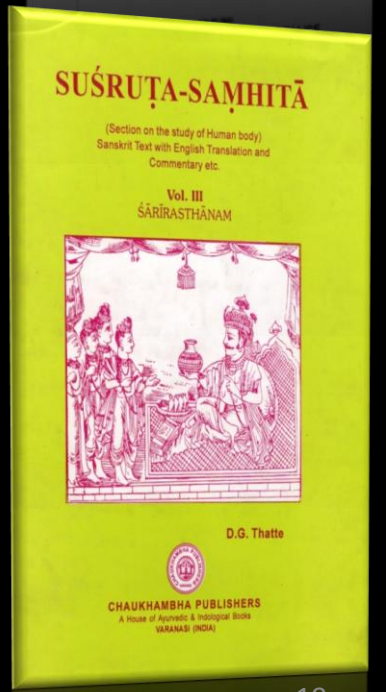
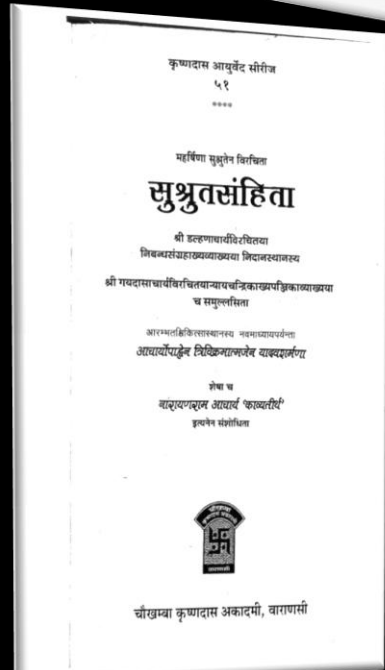
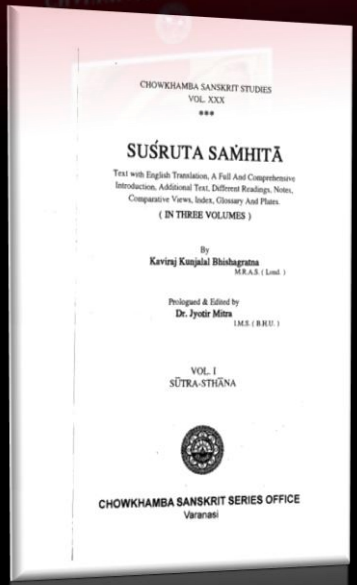
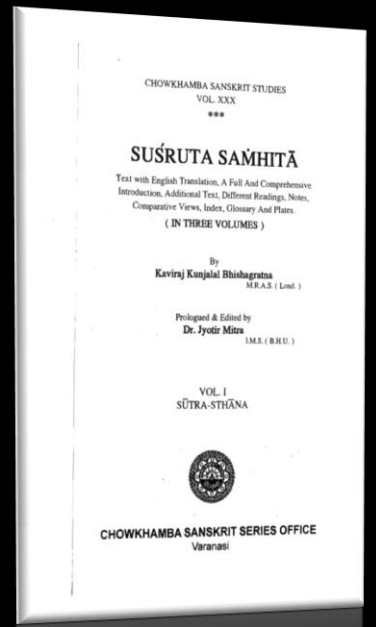
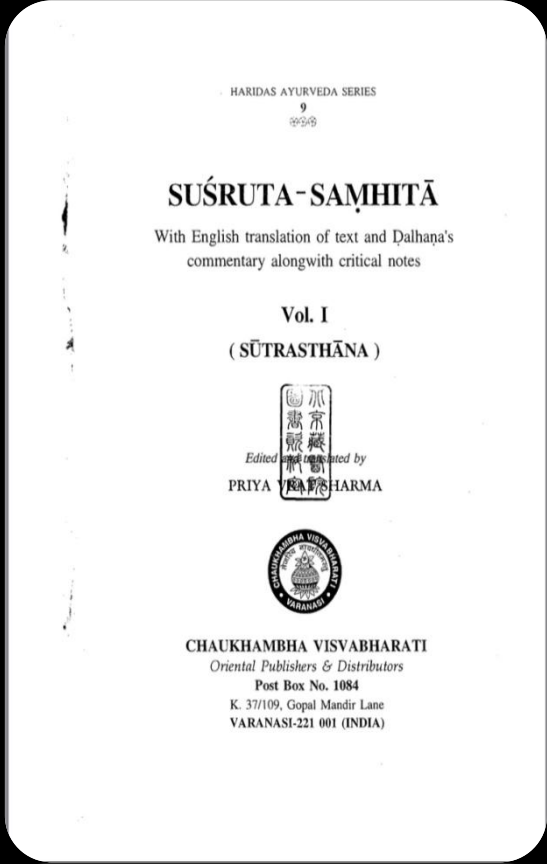
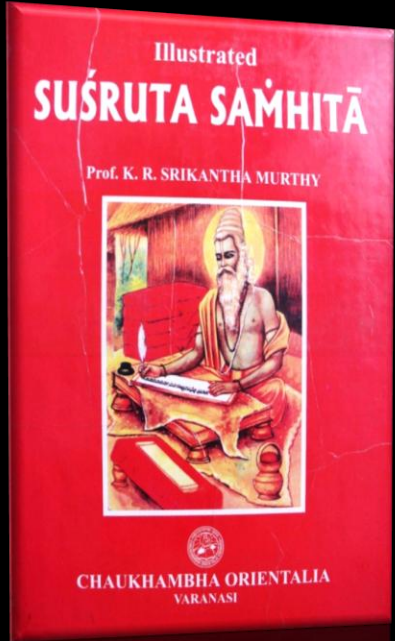
འདི་རྣམས་ལས་འཆར་དེའི་འབྲོ་སྦྱོར་མཁན་

འཇར་མན་གྱི་མཁས་པ་

ཁུ་རི་སི་བྷི་ན་མུན་ཆའོ་ (Kristina Münchow) ལགས་

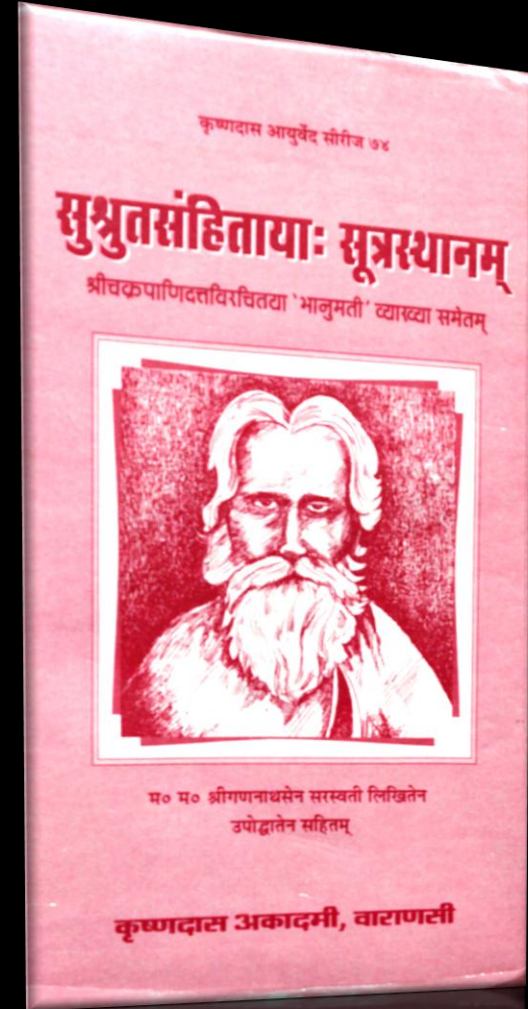
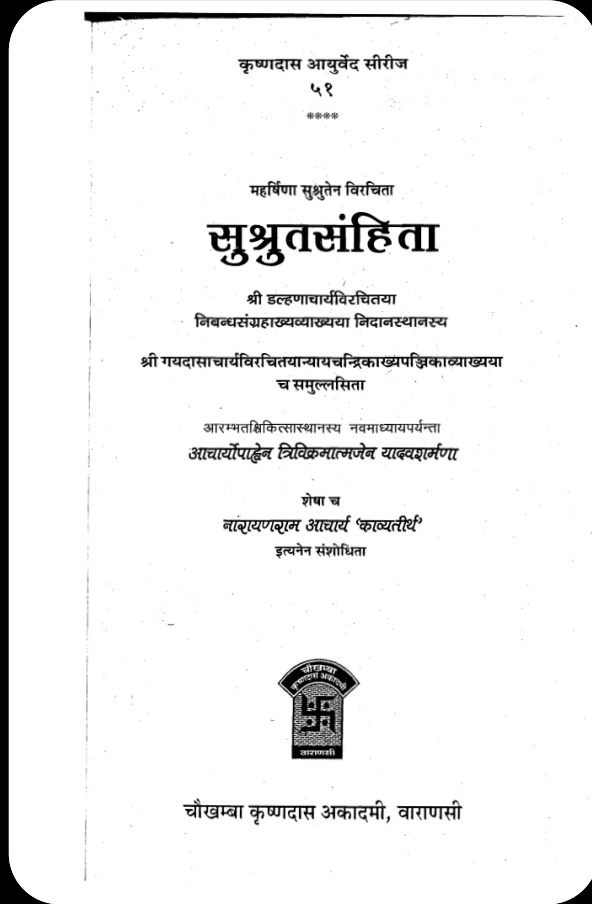
ནས་མཁོ་འདོན་གནང་།

सुश्रुतसंहिता

• वेगसा'वेसा'वसु'वरे'रश्रेया'वा २०

२८'डेद'वा'वसा'वेस'सुद'वा ५

कृष्णदास अकादमी, वाराणसी

कृष्णदास अकादमी, वाराणसी

ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་ཚོང་།

• **དང་པོའི་རྒྱུད།**

གནས་ལྔ། ལེའུ་༡༢༠

མདོ་ཡི་གནས། ལེའུ་༥༦

ནང་གཞིའི་གནས། ལེའུ་༡༦

ལུས་ཀྱི་གནས། ལེའུ་༡༠

གསོ་བའི་གནས། ལེའུ་༥༠

ཚོ་གའི་གནས། ལེའུ་༥

• **སྤྱི་མའི་རྒྱུད།** ལེའུ་༦༦

ལུས་སྣོད་ཀྱི་རྒྱུད། ལེའུ་༡-༢༦

བྱིས་པའི་རྒྱུད། ལེའུ་༢༧-༣༥བར།

ལུས་སྤྱི་གསོ་བའི་རྒྱུད། ལེའུ་༣༩-༥༩བར།

འབྲུང་པོའི་རིག་པའི་རྒྱུད། ལེའུ་༦༠-༦༢བར།

རྒྱུད་ཀྱི་ཆེ་བའི་ལེའུ། ལེའུ་༦༣-༦༦

ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་སྤྱི་ལ་གནས་ལྔ་དང་རྒྱུད་གཅིག །ཁྱིམ་ལེའུ་༡༥༦ཡོད།

ས་བཅད་གསུམ་པ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་གཞུང་གི་གྲུབ་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ།

གཞུང་གི་མཚན་བྱང་ཡིག་འགྲུར་བྱ་ཚུལ།

ལེགས་སྐྱུར།

सुश्रुतसंहिता सु-श्रु-७-सं-१-१०॥

དབྱེན་ཡིག

Sushruta Samhita

རྒྱ་ཡིག

妙闻集

བོད་ཡིག

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་གཞུང་གི་གྲུབ་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ།

ས་བཅད་གསུམ་པ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་གཞུང་གི་གྲུབ་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ།

ས་བཅད་གསུམ་པ། ལེགས་ཤོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་གི་གྲུབ་ཚུལ་ལ་དབྱེད་པ།

ལེགས་ཤོས་བསྟུ་བའི་ཚུལ་པ་པོ།

- ཚོང་ས་པ།
- ཐང་ལ་འབར།
- དྲང་སྟོང་ཐང་ལ་འབར། རྩི་ལོའི་གོང་གི་༡༥༠༠-༢༠༠
- ལེགས་ཤོས། རྩི་ལོའི་གོང་གི་༡༥༠༠-༢༠༠
- སྐྱ་རྩུབ། རྩི་ལོའི་དུས་རབས་༣-༥

གྲུ་གར་གྱི་ལུགས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཚངས་པ།
 བར་འདི་བྱ་ཐོག་ནས་ཐབ་ལེན་བྱས།

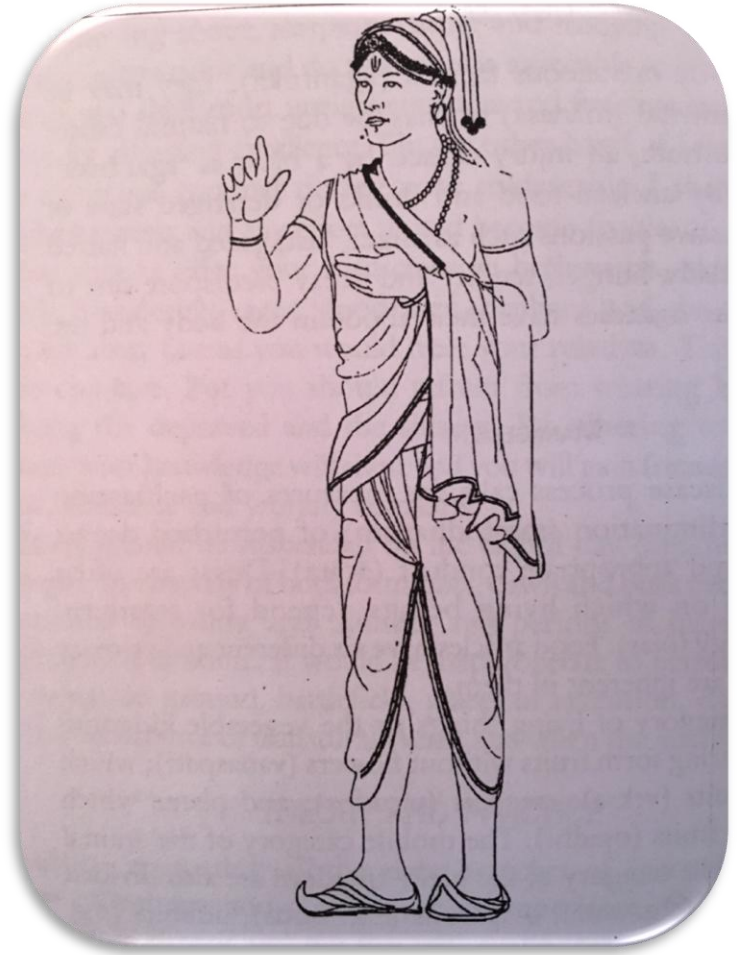
བོད་གྱི་ལུགས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཚངས་པ།
 གྲུལ་ཚེའི་དབལ་འཁོར་ཚོས་སྡེའི་སྡེབས་རིས།
 རིག་འཛིན་གྱིས་བར་སྐྱངས།

ཚོ་ཡི་རིག་བྱེད་
ལྷོ་
སྒྲོན་ལྷོ་
ཐང་ལ་འབར།

སྤྱོད་མང་བརྒྱད་ཅུའི་ནང་གི་དྲང་སྲོང་མང་ལ་འབད།
 རིག་འཛིན་གྲིས་པར་བླངས།

ཐུ་གར་བས་བྲིས་པའི་དྲང་སྲོང་མང་ལ་འབད།
 ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་བསྐྱུས་དོན་ཞེས་པའི་
 དེབ་ལས་དྲངས།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱེད་པའི་རྩོམ་པ་པོ་གཙོ་བོ་གསུམ།

• ཀུ་ཤིའི་རྒྱལ་པོ་དེ་མོ་དུ་ས་ཐང་ལ་འབར།

དང་སྲོང་ཐང་ལ་འབར།

གསུང་བ་པོ།

• དང་སྲོང་ལེགས་ཐོས།

བསྐྱེད་སྒྲིག་མཛེད་མཁན།

• ལྷ་རྒྱལ།

སྐུ་མའི་རྒྱུད་ཁ་སྐོན་མཛེད།

• ཤ་ལི་རྟོ་རྟའི་ལྷ་བ་པོ་ལེགས་ཐོས།

སྐུ་ལའི་གོང་གི་དུས་རབས་༣

महर्षि सुश्रुत
 (काल: ईसा पूर्व पंद्रहवीं शती)
 शल्य चिकित्सा के जनक
 शल्य चिकित्सा के सर्वोत्कृष्ट ग्रंथ सुश्रुत संहिता के रचनाकार महर्षि सुश्रुत को शल्य चिकित्सा का पितामह कहा जाता है। सम्पूर्ण विश्व में मान्य पूर्ण स्वस्थ व्यक्ति की परिभाषा भी महर्षि सुश्रुत की ही देन है।
MAHARISHI SHUSHRUT
 (Period: 1500 BC)
FOUNDING FATHER OF SURGERY
 Maharishi Shushrut, the author of the best and outstanding commentary on Medical Science of Surgery *Shushrut Samhita* is considered to be the founding father of this important branch. The definition of a completely healthy person, given by him is universally accepted.

བར་རིས་འདིར། ཅུང་སྲོང་ཆེན་པོ་ལེགས་ཤོས། སྤྱི་ལོའི་གོང་གི་ལོ་ངོ་ ༡༥༠༠ ནུད་བཙུང་གི་སྲོལ་འབྲེད་བ་ཞེས་གསལ།
 ལྷང་བརྟན་འདི་ཚུ་མོ་གཞུང་གི་རྒྱུད་གི་ཡུལ་གྱི་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པར་གསལ། བར་འདི་བླ་མོ་ཞེས་པའི་ལེན་བྱས།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱབས་པར་སྒྱུ་བྱེད་མཚན་མི་འདྲ་བ་ཇི་ཙམ་བྱུང་མིན།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱབས་པའི་མདོ་གནས་ལེུ་བཞི་བ་དང་། དཀའ་འགྲེལ་རིགས་པ་གསལ་བའི་རྣམ་བཤད་དུ།
ཤམ་ཉམ། མཚན་གྱི་རྒྱད།
- རམ་ཉམ་སྒྲིལ་ཡིས།
སྐྱུ་བྱེད་ཉམ། ལེགས་ཐོས་གྱི་རྒྱད།
- ཡོངས་གྲགས།
སྐྱུ་བྱེད་སྐྱེ་ཉེ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱབས་བ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱ་བའི་བརྗོད་བྱ།

ཡན་ལག་བརྒྱད།

ཉེས་པ་གསུམ།

མཚོན་གྱི་ཡན་ལག

ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་ལོ་རྒྱུས་གནས་བབས།

- ཐང་ལ་འབར་ལྷགས་གྱི་མ་ཕྱིའི་གཞུང་ལྷགས།
- ལྷོ་བ་དཔོན་མ་གོལ་གྱིས་ལེགས་བཤའ་ཡིན་པར་གསུངས།
- བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་གསུམ་གྱི་ཡ་གྲུལ།
- དབྱུང་བཅོས་ལག་ལེན་གྱི་ཡང་ཚེ།

ས་བཅད་བཞི་པ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱ་བའི་ཐུན་མིན་གྱི་གཞུང་དོན་འགར་དཔྱད་པ།

• निदाने माधव श्रेष्ठः सूत्रस्थानेतु वग्भटः ।

शारीरे सुश्रुतः श्रेष्ठः चरकस्तु चिकित्सिते ।।^[1]

• བད་ལ་སྐྱལ་བྱུང་སྐྱ་རྩེ་མ། །མདོ་ཡི་གནས་ནི་ཕ་ཁོལ་དང་། །

ལུས་ནི་ལེགས་ཐོས་སྐྱལ་དུ་བྱུང་། །གསོ་བ་ལ་ནི་ཙ་ར་ག། །

[1] K R Srikantha 2006 vol.1:1.(preface).

ས་བཅད་བཞི་པ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་ཐུན་མིན་གྱི་གཞུང་དོན་འགར་དབྱུང་པ།

ཡན་ལག་བརྒྱད།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་མདོ་གནས་ལེུ་དང་པོ་ལས། རང་བཞིན་སྐྱེས་ཀྱིས་
 སྐྱེ་དགུ་གང་ཡང་མ་འབྱུང་བའི་སྡོན་ཏུ་ལེུ་སྟོང་སྐྱེ་དང་སྟོ་ག་སྟོང་སྐྱེ་ག་
 བརྒྱ་པ་བརྒྱམས། དེ་ནས་མི་རྣམས་ཚེ་ཐུང་བ་དང་སྟོ་གོས་ཚུང་བར་
 གཟིགས་ཏེ་སྐར་ཡན་ལག་བརྒྱད་ཏུ་རྣམ་པར་སྐྱེ་བ་འདི་ལྟ་སྟེ། མཚོན་དང་།
ལྷས་སྟོང་། ལྷས་སྐྱེ་གསོ་བ། འབྱུང་བའི་རིག་པ། བྱིས་པ་གསོ་བ། དུག་གི་
 རྒྱུད། བཅུད་ལེན་གྱི་རྒྱུད། རོ་ཙ་བའི་རྒྱུད་ཅེས་སོ། ། ཞེས་གསུངས།

ཡན་ལག་བརྒྱད།

- ཡན་ལག་བརྒྱད་གྱི་སྤྱོད་སྤོང་མ།
- ཅོ་ར་ཀའི་བསྟུ་བ།
- ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྟུས་པ།
- མཛན་དཔུང་གཅེས་པ་གྲུབ་པ།
- བོད་གྱི་མཁས་པའི་བསྟན་བཅོས་གཞན།
- རྒྱད་བཞིའི་དཔེ་སྤོང་དང་ཅུང་ཟད་མི་འདྲ།
- ལྷོ་གླ་ལྷན་སེལ་སྒྲོན་མ།

ཉེས་པ་གསུམ།

ཉེས་པ་གསུམ་གྱི་བརྒྱ་ཆད།

- རླུང་། **སྣ་ཏ།** བྱིངས། སྣ། ག་ཏ། གརྱ་ན་ཡེཾ། གཡོ་བ། འགོ་བ། རླུང་བ།
 རྩ་བའི་བྱིངས། **སྣ།** གཡོ་བ་དང་བྱིངས།
- མཁྲིས་པ། **ཕིའྱ།** ཏ་པ། སླ་ཏུ་ཕེ། རྫོང་དང་ཚ་བ། གུན་ཏུ་བྱོ་བ། ཡང་དག་ཚ་བ།
 རྩ་བའི་བྱིངས། **ཏ་པ།** རྫོང་དང་ཚ་བ།
- བད་ཀན། **མེའྱ།** མི་ཤ། ལྷ་ལིང་ནེ། འཐམ་པའམ་འབྱར་བ། འཐམ་འཁྱུང།
 རྩ་བའི་བྱིངས། **མི་ཤ།** འཐམ་པའམ་འབྱར་བ། འཁྱུང་བ།

རླུང་། སྣ་ཡུ། སྣ་ཏ། མ་ཏུ་ཏ། ཨ་ནི་ལ། མཁྲིས་པ། ཕིའྱ། ལྷ་ཤ་མ། བད་ཀན། ཀ་པ། མེའྱ།

ཁྲུག་གི་རྣམ་པ་འགྲུབ།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་མདོ་གནས་ལེའུ་བཅུ་བཞི་པ་ལས། དྲུངས་མ་གཤེར་བར་གྱུར་ནས་
མཚན་པ་དང་མཆེར་བར་སྐྱེབས་སྐྱབས་ཁ་དོག་དམར་པོ་ཆགས་སོ། ། **གྱུར་ཚུལ།**
- གཤེར་བའི་དྲུངས་མ་དེ་ཉིད་ལུས་ཀྱི་གནས་མཚན་མཆེར་གཉིས་སུ་མེ་དྲོད་ཀྱིས་དམར་
པོར་བསྐྱུར་བ་དེ་ལ་ཁྲུག་ཅས་བྲ། **དེས་ཚོག**
- དེ་ནི་ཚ་གྲང་སྒོམས་པ་དང་། མངར་བ། ལྷུ་མ་བ། མདོག་དམར་བ། ལྷི་བ། དྲི་མནམ་པ་
བཅས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་དང་ལྡན། **མཚན་ཉིད།**
- དེ་ནི་ཉེས་པ་དངོས་མིན་གྲང་ཉེས་པ་བཞི་པ་དང་འདྲ།

གཏང་སྐྱུང་གྱི་ལས།

- ལེགས་སྐྱུང་དུ། ཤས་ཀྱི་ལས།
- དབྱིན་འགྱུར་དུ། surgical operation
- རྒྱ་འགྱུར་དུ། 外科手術法
- བོད་རྒྱུང་དུ། འགྲུ་གཏང་སྐྱུང། དོན་དུ་ཆ་བྱང་རྗོན་པོ།
 ཀམ་ལས།
- བལ་རྒྱུང་དུ། མཁའ་བཟོས།

གངས་ལྗང་གི་ལས་བརྒྱུད།

- ཚོད། གཙོང་པ།
- རྗེད། འཕྲུལ་པ།
- ལེགས། འབྲུང་པ།
- མེད། དབྱུག་པ།
- ལྷོ། བརྟམ་པ།
- ལྷ་ལྷོ། འབྲུལ་པ།
- མེས་ལྷོ། འཕྲུལ་པ།
- ལྷོ། འཕྲུལ་པ།

རྒྱུད་བཞི།

- འཕྲུལ།
- གཙོང།
- འཕྲུང།
- འབྲུལ།
- དབྱུག་པ།
- བརྟམ་པ།
- འཕྲུལ་པ།
- འབྲུང་པ།

ཡན་ལག་བརྒྱུད་པའི་སྒྲིང་པོ་བསྐྱེད་པ།

- འཕྲུལ།
- གཙོང་པ།
- འཕྲུལ།
- འབྲུལ་པ།
- དབྱུག་པ།
- བརྟམ་པ།
- འཕྲུལ་པ།
- འབྲུང་པ།

ཐལ་སྒྲན་རྗེན་པོ།

- ལེགས་སྐྱུར་དུ། གླ་ར་ལྷ་ཀ། གླ་ར་ལྷ་ཀ།
- དབྱིན་འགྱུར་དུ། caustic alkali
- གྱུ་འགྱུར་དུ། 腐蚀剂
- བོད་རྒྱུར་དུ། གླ་ར། ཐལ་བ། ལྷ་ཀ། རྗེན་པོ།
- དབྱིན་འགྱུར་ལ་སྟོས་ན། 苛性碱 བ་ཚཱ་ཅན།
- གྱུ་འགྱུར་ལ་སྟོས་ན། བསྐྱེད་ཅན། རུལ་སྒྲན།
- ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོས། ཐལ་སྒྲན་རྗེན་པོ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱེད་བའི་མདོ་གནས་ལེའུ་༡༡

ཤིན་ཏུ་ཚོ་དང་ཞན་པ་མིན། །

ཤིན་ཏུ་དཀར་མིན་འཇམ་པ་དང་། །

འབྱུང་བཀ་མི་འཇོག་བདེ་དང་མཉེན། །

ཐལ་སྐྱེན་ཡོན་ཏན་བརྒྱུད་ཏུ་ཤེས། །

ཡན་ལག་བརྒྱུད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱེས་པར།

ཤིན་ཏུ་ཚོ་མིན་འཇམ་དང་མཉེན། །

འབྱུང་བཀ་སྐྱ་ཚོ་དཀར་པ་དང་། །

ཚེ་ཅན་བདེ་བར་འཇིག་པ་དང་། །

མི་འཇོག་བྱུགས་ན་ནད་མི་ཆེ། །

ཐལ་སྐྱེན་ཡོན་ཏན་བརྒྱུད་དང་ལྡན། །

དབྱེ་ན་ཁོང་སྐྱེན་དང་བྱུག་པ་གཉིས། རྒྱུད་བཞིར་ཁོང་སྐྱེན།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱེད་པར། ཐལ་སྐྱོན་རྗེས་པོ་ནི་གཏར་སྐྱེད་གྱི་ནང་ནས་ཁྱད་དུ་
 འཕགས་པའི་དཔྱད་གྱི་ཡན་ལག་ཡིན་ཏེ། དེས་གཙོ་བོ་པ་དང་། དལ་བ།
 འབྲེད་པ། ཉེས་གསུམ་འཛོམས་པར་བྱེད་ཀྱིས་སོ། །
- རྒྱུད་ཚབས་ཆེ་ལྷུང་ལ་གཞིགས་ནས་རྗེ་འཇམ་འབྲིང་པོར་དབྱེ།
- རྐྱེད་བཞིའི་ནང་། བད་རྐྱེད་། བད་མཁྲིས། བད་ཀན་རྐྱེད་པ་ལ་གཞིགས་ཏེ་
 རྗེ་འཇམ་བར་མར་དབྱེ།

རུས་པའི་དུམ་བུ།

- ཡོངས་གྲགས། ༣༦༠
- ཐང་ལ་འབར་ནི་སུམ་བརྒྱུ་འདོད།
- ལེགས་ཐོས་བསྐྱབས། **རིག་བྱེད་སྐྱབ་** རྣམས་ཀྱིས་ནི་རུས་པའི་དུམ་བུ་**སུམ་བརྒྱུ་དུག་**
ཅུ་ཡོད་པར་སྐྱེ། འོན་ཀྱང་**མཚོན་གྱི་རྒྱུད་དུ་སུམ་བརྒྱུ་ཡོད་དེ།**
ཡན་ལག་ལ་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་དང་། ལྷ་ཟུར་དང་རྩིབ་ལེགས།
རྒྱབ། བྲང་བཅས་ལ་བརྒྱ་དང་བཅུ་བདུན། རྩི་ཡན་ལ་དུག་ཅུ་
རེ་གསུམ་བཅས་ཁྱོད་**རུས་པའི་དུམ་བུ་སུམ་བརྒྱུ་ཡོད་དོ།** །
ཞེས་ལུས་ཀྱི་གནས་ལེའུ་ལྷ་པ་ལས་སོ། །

རུས་པའི་རུམ་བུ་༣༦༠རུ་འདོད་པ།

- ཅ་ར་ཀའི་བསྐྱུ་བ།
- དགའ་བོ་མངལ་གནས་གྱི་མདོ།
- ཡན་ལག་བསྐྱུད་པའི་སྣང་བོ་བསྐྱུས་པ།
- དཔལ་ལྷན་སྐྱུད་བཞི།
- སྐྱུད་བཞིའི་རྗེས་གྱི་བསྐྱུན་བཅོས་རྣམས།

རུས་པའི་རུམ་བུའི་གྲངས་འདྲན་ཞིབ་པ།

- དགའ་བོ་མངལ་གནས། ༣༦༠-༣༦༥
- སྤང་བོ་གཟན་སྐྱུར་གྱི་རྣམ་བཤད། ༣༦༠ ལྷག་མ་དང་བཅས།
- འཕྲུལ་རྩོན་པོ། ༣༦༠
- གསེར་མཆན་རྣམ་བཤད་སྐྱོགས་བམ་གན་མཛོད། ༣༦༠
- ལེགས་ཕྱོས་བསྐྱུ་བའི་ལུས་གྱི་གནས་ལེའུ་ལྷ་པར་གྲངས་འདྲན་ཞིབ་པར་བསྟན་ཡོད།

ཤ་ཡི་ལྷང་ཚད་སྐར་ཚད་ཅེས་པར་གོ་བ་ལེན་ཚུལ།

- **སྐར་ཚད་**ཅེས་པ་གང་ལ་གོ་ཞེ་ན།

རྒྱད་འབྲེལ་པལ་ཆེར་དུ། རང་གི་སྐར་མོ་འམ་ཁྱིམ་བ་གང་གི་ཚད།

ཚོག་མངོན་རྣམས་སུ། ༡ སྐར་མོ་གང་གི་ཚད། ༢ མང་དུ་སྐར་བའི་ཚད།

- མི་ལ་ཤ་ཡི་ལྷང་ཚད་རང་གི་སྐར་མོ་ལྷ་བརྒྱ་ཡིང་དམ།

དར་མ་ཞིག་གི་སྐར་མོ་ལ་
མཚོན་ན་ཤ་སྐར་མོ་གསུམ་ལ་
མ་མཐར་ཡང་རྒྱ་མ་གང་རེ་
ཡོད་ངེས་པས།

$$400 \div 3 = 133$$

གཟུགས་ངོའི་སྟེང་གི་ཤའི་
སྟེང་ཚད་རྒྱ་མ་133
དེའི་སྟེང་དུ་རུས་པ་སོགས་
བསྐྱེད་མས་ན་.....

སྐྱུང་ཚོད་ཅེས་པ་ཇི་སྟེ་སྐྱུང་འབྱུང་བ་ཡིན་ནམ།

- དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞི་ལས། ཤ་ཡི་སྐྱུང་ཚོད་སྐྱུང་ཚོད་ལྔ་བརྒྱ་ཉེ།
ཁྱིམ་དང་།
- ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱུས་པ་བོད་འབྱུང་མར། ཤ་ནི་སྐྱུང་
ཚོད་ལྔ་བརྒྱ་ཡོད། ཁྱིམ་གསུངས།
- རྒྱུད་བཞི་ཡོངས་གྲགས་སུ་མ་སྐྱེལ་གོང་དུ་ཡན་བརྒྱད་བོད་དུ་བསྐྱུས།

བུད་མེད་ལ་ཤ་ཇི་སྟར་སྟག་རྩུ་ལ་དབྱུང་བ།

- ལེགས་ཤོས་བསྟུ་བར། བུད་མེད་ལ་ཤ་ཉི་ཉི་ཤུ་སྟག་གོ། །ཞེས་དང་།
- དཔལ་སྟོན་རྒྱུད་བཞིར། བུད་མེད་བརྒྱ་དང་རུ་མ་ཉི་ཤུ་སྟག་ །ཅེས་དང་།
- ཡན་ལག་བརྒྱུད་པའི་སྟོང་པོ་བསྟུས་པར། བུད་མེད་ཀྱི་ཉི་རུ་མ་དང་། །མོ་མཚན་ལ་གནས་ཉི་ཤུ་
སྟག་ །ཅེས་གསུངས།
- རང་འགྲེལ་དུ། བུད་མེད་ལ་ཉི་ཤུ་སྟག་ཆེ་སྟེ་དེ་ཡང་རུ་མ་ལ་བཅུ་ །མོ་མཚན་ལ་བཅུ་སྟེ་ཉི་ཤུ་ལོ།
།ཞེས་དང་།
- ལྷ་ཟེར་དུ། བུད་མེད་ལ་ཉི་ཤུ་སྟག་ཚད་ཉི་ཤུ་སྟག་པར་འདོད་དོ། །དེ་ལས་ཀྱང་རུ་མ་ལ་བཅུ་
ཡོད་ལ། བཅུ་ཉི་མོ་མཚན་མངལ་ལ་ཡོད་དོ། །ཞེས་སོ། །
- རྒྱུད་འགྲེལ་ཕལ་ཆེར་དུ་ཞིབ་འགྲེལ་གནང་མེད།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱབས་ལ། ལུང་མེད་ལ་ཤ་ཉི་ཤུ་ལྷག་གོ། །དེ་ལས་རུ་མ་རེ་རེར་ལྷ་ལྷ་སྟེ་བཅུ་གཞིན་རུ་ཉི་དུས་སུ་རྫོགས་པར་གྱུར། ལུ་ཚའི་ལམ་ལ་བཞི་ཡོད་ཅིང་དེ་ལས་གཉིས་ནི་ནང་དུ་ཁྱབ་པ་དང་། གཉིས་ནི་མངལ་ཁའི་སྐྱེ་ལ་བསྐྱོར་ཏེ་གནས་སོ། །གསུམ་ནི་བུ་སྣོད་གྱི་ཁ་དང་། གཞན་གསུམ་ནི་ཁུ་ཁྲག་འཇུག་སྐབས་སུ་ལས་བྱེད་དོ། །ཞེས་རྒྱས་པར་བསྟན་ཡོད།
- འདི་ནི་ད་བར་མངལ་དུ་ཡོད་པའི་གཞུང་རྣམས་ལས་ལུང་མེད་ལ་ཤ་ཇི་ལྷར་ལྷག་ཚུལ་རྒྱས་ཤོས་སུ་བསྟན་པ་དེ་ཡིན།
- ལུང་མེད་བརྗོད་དང་རུ་མ་ཉི་ཤུ་ལྷག་། བརྗོད་ མོ་མཚན་ནམ་མངལ།

ཙ་ར་ཀའི་བསྐྱུ་བ་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།

གནས་བརྒྱད།

གནས་ལྔ། **རྒྱུད་གཅིག**

མེ་བཞིན་འཇུག་གི་ལྷགས།

ཐང་ལ་འབར་གྱི་ལྷགས།

ཁོང་ནད། ལྷན་རྫས།

དཔུང་བཅོས། ལྷས་གྱི་གནས།

ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱུས་པ་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།

- ཡན་བརྒྱད་སྣང་བསྐྱུས་གྱི་དབྱུང་གཞི་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན། ས་གོལ་གྱི་གསུང་།
- གཞུང་གི་དབྱེ་ཚུལ།

ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱུས་པ།

མདོ་ཡི་གནས།

ལྷས་གྱི་གནས།

ནད་གཞིའི་གནས།

གསོ་བའི་གནས།

ལྷས་གསོ་བའི་ཆོ་ག་གྲུབ་པའི་གནས།

སྐྱེ་མའི་གནས།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།

མདོ་ཡི་གནས།

ནད་གཞིའི་གནས།

ལྷས་གྱི་གནས།

གསོ་བའི་གནས།

ཆོ་གའི་གནས།

སྐྱེ་མའི་རྒྱུང་།

དབལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི་དང་ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ།

- གཞུང་གི་དབྱེ་ཚུལ།

དབལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི།

ཙུ་རྒྱུད།

བཤད་རྒྱུད།

མན་དག་རྒྱུད།

སྤྱི་མ་རྒྱུད།

ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ།

མདོ་ཡི་གནས།

ནད་གཞིའི་གནས།

ལྷས་གྱི་གནས།

གསོ་བའི་གནས།

ཚོ་གའི་གནས།

སྤྱི་མའི་རྒྱུད།

གྲུབ་པ་ལུས་ཀྱི་གནས་དང་ལུས་ཀྱི་གནས།

• གཞུང་གི་དབྱེ་ཚུལ།

དཔལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི།

ཆགས་ཚུལ།

འདྲ་དཔེ།

གནས་ལུགས།

མཚན་ཉིད།

དབྱེ་བ།

ལས།

འཛིག་སྟེངས།

ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ།

འབྱུང་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྟོན།

ཁུ་ཁྲག་སྐྱོན་ཅན་སེལ་ཐབས།

མངལ་འཛིན་བ།

མངལ་གནས་བྱིས་པའི་རྣམ་བཤད།

ལུས་ཀྱི་ཡན་ལག་གི་རྣམ་གྲངས་བསྟན་བ།

གནད་སོ་སོ་ངེས་པར་བསྟན་བ།

ཚུའི་ཁ་དོག་དང་རྣམ་པར་དབྱེ་བ།

རྩ་ལ་གཏར་བའི་ཚོ་ག།

རྩ་ཆེན་ཞིབ་པར་བསྟན་བ།

མངལ་ཆགས་ཚུལ་ཞིབ་པར་བསྟན་བ།

ལུས་ཆགས་ཚུལ་གྱི་དབྱེད་བསྐྱུང་།

དབལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི་ལས།

དང་པོ་ས་མའི་ཁུ་ཁྲག་སྐྱོན་མེད་པ། །རྣམ་ཤེས་ལས་དང་ཉོན་མོངས་གྱིས་བསྐྱུལ་ནས།
།འབྱུང་ལྡན་ཚོགས་པ་མངལ་དུ་ཆགས་པའི་རྒྱ། །ཞེས་དང་།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུང་བར། མི་ནི་འབྱུང་བ་ཆེན་པོ་ལྟ་དང་། རྣམ་ཤེས། དེ་བཞིན་སྐྱེས་བུའི་ལས་
བཅས་འདུས་པ་ལས་འབྱུང་བ་ཡིན། ཞེས་དང་།

ཡན་ལག་བརྒྱུད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱུས་པར། ཁུ་ཁྲག་སྐྱོན་མེད་པར་སེམས་ཅན། །རང་ལས་ཉོན་
མོངས་གྱིས་བསྐྱུལ་ནས། །ཚོགས་པས་མངལ་དུ་ཆགས་འབྱུང་ཏེ། །ཞེས་སོ། །

མངལ་གནས་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ཐད།

དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞི།

བདུན་ཕྲག་གི་འགྱུར་བ་བསྟན།

རྒྱུད་གི་བྱེད་བ།

མངལ་གནས་དུས་ཡུན། ལྷ་དགུ་འོ་བཅུ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།

ལྷ་བ་རེ་རེའི་འགྱུར་བ་བསྟན།

རྒྱུད་གི་བྱེད་བ།

མངལ་གནས་དུས་ཡུན། ལྷ་བ་དགུ་ནས་
བཅུ་ས་བར།

ལུས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ཐད།

- དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞི་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱབ་གཉིས་ཀར་ཤ་ཡི་ལྷང་ཚད་ལྔ་བརྒྱ་དང་།
རྒྱ་བ་བཅུ་དུག །རྒྱས་བ་དགུ་བརྒྱ། ཚོགས་སྐོར་ཉིས་བརྒྱ་ཅ་བཅུ། ཤ་སྐག་འཕེལ་བྱེད་ཅ་
ཚེན་ཉེར་བཞི་སོགས་སྡོམ་གྲངས་གཅིག་མཚུངས་སུ་བསྟན་ཡོད།
- ལེགས་ཐོས་བསྐྱབ་བའི་གཞུང་དངོས་བསྟན་དུ་ཤ་རུས་ཅ་རྒྱས་ཀྱི་འབྲེན་རྒྱུ་ལ་ཞིབ་པར་
བསྟན།

མན་ངག་རྒྱུད་དང་དེ་མཐུན་གྱི་ནང་དོན།

དབལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི།

ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བ།

ཚ་བའི་ནང་རྣམས་དང་དོན་སྣོད་སོ་སོ་ལོགས་སུ་དབྱེ།

ཚ་བ་རྣམས་དང་དོན་སྣོད་ལོགས་སུ་དབྱེ་མེད།

གྲུམ་བུ་དང་རྩ་དཀར་གྱི་ལེའུ།

བཅུད་ལེན་དང་གདོན། མིག་ནད།

ཆང་ནད་གྱི་ལེའུ་མེད།

ཆང་ནད་གྱི་ལེའུ།

མགོ་སྐྱེ་བྱུང་ཁོག་ཡན་ལག་གི་མ།

སྐྱི་མ། རང་མ།

དིགས་གྱི་མ་བརྒྱད།

རུས་ཆག་གི་ལེའུ།

བྲག་དཔུད་རྩུབ་དཔུད།

གཏར་སྐྱུད་གྱི་ལས་བརྒྱད།

ཕྱི་བཅོས་ལག་ལེན་ཐང།

དབལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞི།

ཚ་སྐྱོང་ས།

ཐུང་མ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།

སྒྲིན་འཁྱུ་བརྒྱ།

ཐལ་སྐྱན་རྗེན་པོ།

ཐུང་མ་ལེའུ་གང་སར་བྱུབ།

ཆ་བྱད་གྱི་ལེའུའི་དབྱུང་བསྐྱུར།

དབལ་ལྡན་རྒྱུད་བཞི།
 ཟུག་རྩུ་བརྟག་པའི་ཆ་བྱད།
 རྣམ་པའི་ཆ་བྱད།
 གཙམ་གསུམ།
 ལྷུང་མ།
 ལྡན་ལྷུ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བ།
 ཆ་བྱད་བདེ་ལེགས། རྩུ་མ་པའི་རྣམ་པ།
 རྣམ་པའི་ཆ་བྱད།
 བྱིམ་ལུའི་ཆ་བྱད།
 ཆ་བྱད་རྣུ་ལྷུ་ཅན།
 ཆ་བྱད་ལྷུང་མ།
 ཉེ་བའི་ཆ་བྱད།

གཞུང་ཆེན་གཉིས་པོར་གཅིག་མཚུངས་སུ་བསྟན་པའི་ཆ་བྱད།

བཤད་རྒྱུ་དུ།

ཟུག་རྩ་འབྲིན་པ་རྣམས་པའི་སྡེ་ཚོན་ནི། །

སེང་གོ་ཁ་དང་ཀང་ཀ་བྱ་རོག་མཚུ། །

སྲིད་སོར་བཙོ་བརྒྱད་འབྲེལ་མཚམས་གཟེར་བཏབ་པ། །

ཙུ་བ་ལྷགས་ཀྱི་དབྱིབས་ལྡན་ཨ་ལོང་བཏགས། །

རུས་ལ་ཟུག་པའི་ཟུག་རྩ་འབྲིན་ལ་སྦྱར། །ཞེས་དང་།

- ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བར། ཆ་བྱད་བདེ་ལེགས་ནི་སྲིད་སོར་བཙོ་བརྒྱད་ལ་སེང་གོ་དང་སྟག་ལྷག་ལྟུང་གི། དོམ། གྱི་བ། ཤ་བ། བྱ་རོག་། ཀརྒྱ་སོགས་ཀྱི་མཚུ་དང་འདྲ་བར་བྱས་ཤིང་། འབྲེལ་མཚམས་སུ་སྟན་མའི་དབྱིབས་ཀྱི་གཟེར་བཏབ་པ་དང་། ཙུ་བར་ལྷགས་ཀྱི་དབྱིབས་ཙན་གྱི་ཡུ་བ་བྱས་པ་རྣམས་རུས་པར་ཟུག་པའི་ཟུག་རྩ་འབྲིན་པར་སྦྱོད། ཅེས་སོ། །

ཡབ་བྱེད་གཉིས་པ། ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་ནང་དོན་ཆ་ཤས་བོད་འགྱུར་དང་དེ་འབྲེལ་
དཔུང་གྲིང་།

དཀར་ཆག

ཐོག་མའི་ལེའུ་ལྔ།

ལེགས་ཐོས་བསྐྱབ་པའི་ནང་དོན་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱུར་བར་མཁོ་བའི་
དབྱེད་གཞི་གལ་ཆེན་ཁག །

- རྒྱ་སྐྱོར་བམ་པོ་གཉིས་པ།
- རྒྱ་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཉོགས་བྱེད་ཆེན་མོ།
- ཡན་ལག་བསྐྱེད་པའི་སྣེད་པོ་བསྐྱུས་པ།
- སྐྱོད་འཇུག
- ལེགས་ཐོས་བསྐྱབ་བ་དབྱེན་འཇུར་མ།

ཚོགས་བཅད་ཀྱི་སྒོ་ནས་བསྐྱུར་ཚུལ་དཔེ་མཚོན། ལེའུ་ལྷ་བ།

शौर्यमाशुक्रिया शस्त्रतैक्ष्ण्यमस्वेदवेपथु ॥

ཤེའུ་ལྷ་བུ་ཀྱི་ཡུ། འཇུ་ཏེ་མཁེ་ད་མེ་བ་ལུ།

དཔེ་ལེ་ལས་སྐྱུར་གཏར་སྐྱུར་རྗེ། །མ་རུལ་བ་དང་མ་འདར་བ། །

असंमोहश्च वैद्यस्य शस्त्रकर्मणि शस्यते ॥१०॥

ཨ་སེ་མོ་རུ་ཚུ། མེ་རུ་ལུ། འཇུ་ཀམ་ཏེ། འཇུ་ཏེ།

མེ་རུ་ལུ་མེ་ད་རྣམས་གཏར་སྐྱུར་ལས། །འཇུ་བ་པེ་སྐྱུར་བ་མཚོག་ཡིན་རྗེ། །१०

ཚོགས་བཅད་རྐང་པ་གསུམ་དུ་བསྐྱུར་བའི་དཔེ་མཚོན། རེུ་དང་པོ།

अहं हि धन्वन्तरिरादिदेवो

जरारुजामृत्युहरोऽमराणाम् ।।

शल्यङ्गमङ्गैरपरैरुपेतं

प्राप्तोऽस्मि गां भूय इहोपदेष्टुम् ।।२१।।

ང་ཀི་དང་པོའི་སྣ་ཡིན་ཏེ། །ཐང་ལ་འབར་ཡིན་སྣ་རྣམས་ཀྱི། །

གས་དང་ན་འཆི་སེལ་བ་པོ། །བདག་ཀི་སྣར་ཡང་འདྲིར་འོངས་ནས། །

ཡན་ལག་གཞན་རྣམས་དང་བཅས་ཏེ། །མཚོན་གྱི་ཡན་ལག་འཆད་བར་བྱ། །༢༡

ཚོག་ལྷུག་བོད་འགྲུར་གྱི་དཔེ་མཚོན། ལེའུ་དང་པོ།

तद्दुःखसंयोगा व्याधय उच्यन्ते ।।२३।।

དེ་ལ་ལྷུག་བསྐྱེལ་ལ་གུན་ཏུ་སྦྱོར་བ་ནི་ནད་ཡིན་པར་སྒྲུབ། །२३

འབས་མཚན་གྱི་དབྱུང་གྲང་དཔེ་མཚོན།

འབས་མཚན་65པར། ལྷ་ག་ལྷན། བཙམ་ལྷན་འདས།

སྐྱོ་སྐྱོར་བམ་པོ་གཉིས་པ་ལས། སངས་རྒྱལ་ལ་བཙམ་ལྷན་འདས། འཛིག་ཉེན་དུ་ལེགས་ལྷན།

འབས་མཚན་285པར། བ་ལྷ་ཤ། སྐྱ་བྱེ་བྱག་ཏུ་ཉེགས་བྱེད་ཆེན་མོ་སྡེ་དགོ་པར་མ་ཤོག་སྡེབ་ཉེར་
གཅིག་པའི་དོས་ཀ་པར། འབྲི་ཤིང་། བོད་རྒྱ་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོར་རྒྱ་སྐྱེགས། རྒྱ་གཞུང་བོད་
འགྲུང་མ་ཕལ་ཆེར་དུ་བ་ལྷ་ཤ་ཞེས་སྐྱ་རང་སོར་བཞག་ཡོད།

ལ་ཉེན་མིང་། *Butea monosperma* (Lamk.) Kuntze

འབྲུངས་དཔེ་དྲི་མེད་ཤེལ་གྱི་མེ་ལོང་དང་། རྒྱང་ཏ་སྡོ་འབྲུམ་སོགས་ལ་དབྱུང་གཞི་བྱས་ཤིང་།
ཆན་དགའ་བའི་དོ་རྗེ་མཚོག་ལ་ཤིང་དེའི་འདྲ་བར་སྐྱོན་འབྲུལ་ཞུས་པར་མ་རུ་ཚེ་ཡིན་དེས་
གསུངས་པས་མ་རུ་ཚེ་ཞེས་བསྐྱུར།

ལེའུ་དང་པོའི་བསྐྱེས་དོན།

- ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཇི་ལྟར་བྱུང་ཞིང་གང་ལ་གཏོགས།
- ཡན་ལག་བསྐྱེད་ཏུ་ཇི་ལྟར་དབྱེ།
- མཚོན་གྱི་ཡན་ལག་གི་ཁྱད་ཚོས།
- ལེགས་ཤོས་བསྐྱེ་བ་ཇི་ལྟར་བྱུང་།
- ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་དགོས་པ་དང་ངེས་ཚིག།
- རྣམ་གྱི་ངེས་ཚིག་དང་དབྱེ་བ།

དེ་སོགས་ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་གྱི་ཚུ་བའི་ཤེས་བྱ་བསྟན།

ལེའུ་གཉིས་པའི་བསྐྱུས་དོན།

- ལྷོ་བ་མའི་ཆ་རྒྱུན།
- རྗེས་གནང་གི་ཚོ་ག
- རྗེས་གནང་ཚོ་གའི་གནང་བཀའ།
- ལྷོ་མའི་བཀའ།

ལེའུ་གསུམ་པའི་བསྐྱུས་དོན།

- ལེའུའི་རྣམ་གྲངས།
- གནས་ལྟ་དང་སྤྱི་མའི་རྒྱད་བཅས་སོ་སོར་མཚན་དེ་ལྟར་ཐོགས་དོན།
- ལྷན་པའི་དབྱེ་བ།
- ལྷ་མས་སློབ་མར་ལྷང་འབོག་ཚུལ།
- སློབ་མའི་སློབ་ཚུལ།

ལེའུ་བཞི་པའི་བསྟུན་དོན།

- བསྟུན་བཅོས་མང་པོར་སློབ་དགོས་པ།
- ལྷ་མས་སློབ་མར་ལུང་འབོག་ཚུལ། བསྟུན་བཅོས་འདི་དང་སྦྱར་བ།
- དྲང་སློང་ཐང་ལ་འབར་གྱི་སློབ་ཚོགས་ཀྱིས་བསྟུན་བཅོས་ཚོམ་པར་བསྟུན་པ།

ལེའུ་ལྷ་པའི་བསྐྱུས་དོན།

- གཏར་སྐྱད་གྱི་ལས་ལ་མཁོ་བའི་ལས་གསུམ།
- གཏར་སྐྱད་གྱི་ལས་བརྒྱད།
- རད་པའི་སྐྱད་བ།
- མ་རས་བཟེ་དགོལ།
- མ་ཁ་ཆང་གིས་བཟུ་བ།
- ཟུག་རྩ་དྲག་པོར་མར་དང་ཤིང་མངར་ཆག་ཆག་བཏབ།

सुप्तसंज्ञायाः शब्दार्थसंग्रहः
 चन्द्रसंज्ञायाः शब्दार्थसंग्रहः

अ ङ

अकाल	अग्राया	दुःखीक
अकृति	अर्थादि	मङ्गलश
अक्षर	अक्षर	पिपे
अक्षिपुट	अक्षिपुट	विषयविषय
अगतन्त्र	अगतन्त्र	दुःखीक
अगुरु	अगुरु	अशर
अग्नि	अग्नि	विषयविषय
अग्र्यत्व	अग्र्यत्व	विषयविषय
अङ्ग	अङ्ग	विषयविषय
अङ्गुल	अङ्गुल	विषयविषय
अचार	अचार	विषयविषय
अज्याहुति	अज्याहुति	विषयविषय
अण्डज	अण्डज	विषयविषय
अतप	अतप	विषयविषय
अतिपात	अतिपात	विषयविषय
अतिमात्र	अतिमात्र	विषयविषय
अतिसार	अतिसार	विषयविषय
अतुर	अतुर	विषयविषय
अथ	अथ	विषयविषय

अथर्ववेद	अथर्ववेद	विषयविषय
अदि	अदि	विषयविषय
अद्यतना	अद्यतना	विषयविषय
अद्रुत	अद्रुत	विषयविषय
अधिकरण	अधिकरण	विषयविषय
अधिकृत्य	अधिकृत्य	विषयविषय
अधिगत	अधिगत	विषयविषय
अधिष्ठ	अधिष्ठ	विषयविषय
अध्यय	अध्यय	विषयविषय
अध्याय	अध्याय	विषयविषय
अध्याप्या	अध्याप्या	विषयविषय
अनुत्पाद्	अनुत्पाद्	विषयविषय
अनुमत	अनुमत	विषयविषय
अनुमान	अनुमान	विषयविषय
अनुलोम	अनुलोम	विषयविषय
अनुसंधि	अनुसंधि	विषयविषय
अनृत	अनृत	विषयविषय
अनेकान्त	अनेकान्त	विषयविषय
अन्तग	अन्तग	विषयविषय
अन्तरिक्ष	अन्तरिक्ष	विषयविषय
अन्तरेण	अन्तरेण	विषयविषय

अन्तर	अन्तर	विषयविषय
अन्तर्गर्भ	अन्तर्गर्भ	विषयविषय
अन्त्य	अन्त्य	विषयविषय
अन्ध	अन्ध	विषयविषय
अन्न	अन्न	विषयविषय
अन्य	अन्य	विषयविषय
अन्यतम	अन्यतम	विषयविषय
अपदेशः	अपदेशः	विषयविषय
अपस्मार	अपस्मार	विषयविषय
अपहर	अपहर	विषयविषय
अपहरण	अपहरण	विषयविषय
अपान	अपान	विषयविषय
अफल	अफल	विषयविषय
अमपक्वैषा	अमपक्वैषा	विषयविषय
अमानुष	अमानुष	विषयविषय
अयशस्	अयशस्	विषयविषय
अरोचक	अरोचक	विषयविषय
अर्थापतिः	अर्थापतिः	विषयविषय
अर्शस्	अर्शस्	विषयविषय
अलाबू	अलाबू	विषयविषय
अलेप	अलेप	विषयविषय

अलेपन	अलेपन	विषयविषय
अल्प	अल्प	विषयविषय
अवश्य	अवश्य	विषयविषय
अवारण	अवारण	विषयविषय
अविलम्बित	अविलम्बित	विषयविषय
अव्याकुला	अव्याकुला	विषयविषय
अशुक्रिय	अशुक्रिय	विषयविषय
अश्मरि	अश्मरि	विषयविषय
अशिवन्	अशिवन्	विषयविषय
अस	अस	विषयविषय
असंमोह	असंमोह	विषयविषय
असुक्षय	असुक्षय	विषयविषय
असुर	असुर	विषयविषय
असूया	असूया	विषयविषय
अस्थि	अस्थि	विषयविषय
अस्माकं	अस्माकं	विषयविषय
अस्वेद	अस्वेद	विषयविषय
अहङ्कार	अहङ्कार	विषयविषय
अहार	अहार	विषयविषय
अहित	अहित	विषयविषय
अहोरात्र	अहोरात्र	विषयविषय

आ ङ

ད་ཐེངས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་བརྒྱུད་ནས་ཐོབ་པའི་འབྲས་བུ་བརྟན།

- **གཅིག** | ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་ཚེ་ཡི་རིག་བྱེད་ཀྱི་ཚུ་བའི་གཞུང་ལུགས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་།
དེར་སྲུ་མཐུད་ཞིབ་འཇུག་གི་རིན་ཐང་ཆེ་བར་བཤའ་བ།
- **གཉིས།** ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་ནང་དོན་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ན་དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞིའི་དགོངས་དོན་
ཇི་གསལ་དུ་གཏོང་བར་ཕན་པ་ཡོད་པའི་བདེན་དཔང་བྱས་པ།
- **གསུམ།** དཔལ་ལྷན་རྒྱུད་བཞིའི་ཚུམ་པ་པོ་གཡུ་ཐོག་པ་ཆེན་པོས་ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བར་ཐང་ཀར་
དཔུང་གཞི་མཛོད་མེད་པའི་ཐོག་མའི་ཁ་ཚོན་གཅོད་བྱུབ་པ།
- **བཞི།** ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་ནང་དོན་ཆ་ཤས་བོད་འགྲུང་བྱས་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྟོང་ཆ་བསྐངས་ཤིང་
ཞིབ་འཇུག་དཔུང་གཞི་གསར་པ་མཁོ་འདོན་བྱས་པ།

- **ལྷ།** ལེགས་ཐོས་བསྐྱབ་ནི་ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱས་པ་རྩོམ་སྒྲིག་སྐབས་ཀྱི་
དབྱེད་གཞི་གལ་ཆེ་བོས་ཤིག་ཡིན་པར་བསྐྱབས་པ།
- **རྒྱལ།** བོད་ལུགས་གསོ་རིག་ཞིབ་འཇུག་མི་སྣས་ལེགས་སྦྱར་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འཁོད་པའི་སྣན་
གཞུང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་ལམ་སྲོལ་བསྐྱར་དུ་སྦྱོར་བ།
- **བདུན།** བོད་ལུགས་གསོ་རིག་སློབ་གཉེར་བས་ལེགས་སྦྱར་སྦྱོང་བའི་དགོས་པ་གསལ་
བར་བྱས་པ་བཅས་སོ། །

མ་འོངས་པའི་གྲོས་འཆར།

- ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་གནས་དང་ལེུ། རང་གཞི་སོགས་སྤྱི་བྲག་པའི་ཞིབ་འཇུག
- ད་ཐེངས་བསྐྱུར་བའི་ལེུ་ལྗ་དེར་བསྐྱུར་ཞུས་གཏན་འབེབ་དང་དེའི་ནང་དོན་ཞིབ་འཇུག
- ལེུ་དང་གནས་གཞན་རྣམས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱུར་བ།
- རྒྱད་བཞི་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་ལེུ་སྤྱི་བྲག་པའི་དབྱུང་བསྐྱུར།
- ཡན་ལག་བརྒྱད་པའི་སྣང་པོ་བསྐྱུས་པ་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་ལེུ་སྤྱི་བྲག་པའི་དབྱུང་བསྐྱུར།
- རྒྱད་བཞི་དང་ལེགས་ཐོས་བསྐྱུ་བའི་མཚོན་སྤེལ་ནང་དོན་དབྱུང་བསྐྱུར།

མཇུག་བསྟུ་བ།

- དེ་ལྟར་ལེགས་ཐོས་བསྟུ་བའི་གཞུང་སྤྱི་ལ་དབྱེད་པ་གང་ཐུབ་བྱས་ཤིང་། དཀར་ཆག་དང་ཐོག་མའི་ལེའུ་ལྷ་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་ཁུལ་ལགས་ཀྱང་ལེགས་སྐྱར་སྒྲན་གཞུང་བོད་འབྲུང་གི་སློབ་སྟོན་ལྷན་ཁྲིམས་ལ་དབུས་ལ་དང་། རང་ཉིད་ལེགས་སྐྱར་སྒྲན་ཡིག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པའི་དུས་ཡུན་ཐུང་ཞིང་། ཤེས་བྱ་རིག་གནས་སྤྱིའི་ཚུ་ཚོད་དམན་པ་སོགས་ཀྱི་དབང་གིས་ཞོར་བ་དང་འགལ་འཁྲུལ་གི་རིགས་མང་དུ་ཡོད་པར་ངེས་པས་འདྲིའི་ཐེབས་མཁས་དབང་དགོ་ཅན་ལྟོན་རྒྱས་ནས་ཐུགས་བརྩེའི་བཀའ་སློབ་གང་མང་ཡོད་པ་མཁྱེན།

